

СЛОВО ІСТИНИ

НАРОДНИЙ ХРИСТИЯНСЬКИЙ МІСЯЧНИК
ВИДАВНИЧОГО КОМІТЕТУ МИТРОПОЛITALЬНОГО СОБОРУ.

Адреса Редакції: 804 Magnus Ave., Winnipeg Man., Canada.

Передплата річна 2.50 дол. Окреме число 20 центів.

Телефон 591-606.

Рік III.

Грудень, 1949 рік.

Число 2 (26).

ЧОГО НАС НАВЧАЄ РІЗДВО ХРИСТОВЕ.

“Рождество Твоє, Христе Боже наш,
возсія мирові світ розум”.

По всьому православному світі Церква Свята сьогодні радісно співає: “Рождество Твоє, Христе Боже наш, возсія мирові світ розум”. Цебто: “Різдво Твоє, Христе Боже наш, засяяло світові світло розуму”, іншими словами: Народження Христове виявило світові світло розуму, показало йому найбільший розум.

Який же це найбільший розум криється в народженні Христа? Який же це такий особливий розум, що засяяв усьому світові? Коли приглянемось уважніше до обставин народження Христа, то справді ясно переконаємося, що воно дало світові глибокий навчальний приклад найбільшого розуму, найбільшої мудrosti, — бо воно показує нам ясно, як треба жити на цьому світі, на нашій землі, щоб життя наше було спокійним, цебто щасливим.

1. **Своїм народженням Христос освятив бідність.** І це перше, чого навчає нас Різдво. Сходячи на землю, Син Божий вибрав Собі бідну родину, в якій і оселився. Його родителі були прості й бідні, — старенький Йосип, що взяв Діву Марію в опіку, заробляв на життя столяркою, теслярством. І певне заробітки ці в нього були такі, що от тільки вистачало йому на прожиття.

Христос обрав Собі звичайну просту родину, родину зо звичайним достатком, і цим самим освятив бідність. І власне ця бідність зробила Христа таким близьким, таким своїм, таким рідним для всіх небагатих, — цебто для більшості світу.

2. **Своїм народженням Христос освятив працю.** Він народився й виховався в трудящій родині, що добре знала, що то є праця, бож Йосип був столяром. Старі передання розповідають, що Христосувесь час слухяно допомагав Своїому названому батькові на землі, Йосипові, в його столярці, і цим освятив працю. Христос навмисне обрав трудящу родину, до якої з Неба прийшов, щоб цим показати усьому світові, що кожен обов'язаний бути трудящим, кожен обов'язаний любити працю й з неї жити.

3. **Своїм народженням Христос освятив терпіння.** Терпіння будівне, необхідне. Не зразився цим терпінням, але переніс його до кінця. Зараз по народженні Христові й усій Святій Родині довелося багато натерпітися, рятуючись перед заздрісним Іродом, що хотів погубити Христа. І коли Ангол остеріг про це Йосипа, “він устав, взяв Дитяtko та Matіr Його уночі, — та й пішов до Єгипту” (Мт. 2. 14). І старий Йосип з неокріпленою ще Марією подався в далеку й тяжку дорогу, скрізь ховаючись та остерігаючись від всесильних Іродових поспіак, що чигали за Дитиною. На прожиття Йосип мало що мав, а доводилось жити на чужій чужині, де він позостався аж до смерті Ірдою (Мт. 2. 15). І натерпілась Свята Родина всього, чого тільки може натерпітись вигнанець на тинянні.

4. **Своїм народженням Христос освятив нижчі стани людей.** Коли Син Божий народився, то Ангол Господній сповістив про це найперше пастухів, що вартували отару на полі (Лк. 2. 8). Сповістив не кого іншого, а тільки самих пастухів, цебто найнижчий стан людей, стан мало пова-

жаний, — стан бідарів.

І вже по пастухах, ведені зорею, що засяла на Сході, прийшли до Христа й поклонились Йому мудреці зо Сходу, й принесли свої дарунки.

5. Своїм народженням Христос освятив будівну покору. Спокон віку було постановлено, що перворідний гріх людства може змити тільки Син Божий Своїм життям і смертю на цюму світі, поміж людьми, що для цього Син Божий мусить прийти на цей світ і перенести ціле й повне людське життя, перенести, як звичайна людина. Син Божий і Сам Бог мусів стати людиною, мусів народитися, із зазнати всього людського життя, аж до смерті включно... Велика й невимовно тяжка для здійснення постанова! І чиє серце не задржало б від такої постанови, бож її треба було здійснювати людиною, цебто терпіти перед знані нестерпні муки!...

І в повній покорі Отцеві Христос усе це смиренно виконав: зійшов на землю й став людиною. Мало того, став людиною бідною, гоненою, мученою, упослідженою, трудящою... Це приклад найвищої покори, бож Христос, як Бог, наперед зінав, на що Він іде на цей світ...

6. Своїм народженням Христос навчив нас, що служити народові — то служити Богові. Чого Син Божий мусів зійти на землю й народитися, прийняти тіло, цебто стати людиною? — Щоб виконати волю Отця Свого, — спасти людство від перворідного гріха. Це Він робив, покірливо служачи Богові Отцеві. Волю Отця Син Божий міг виконати тільки повсякчасною, ціложиттєвою службою Своєю народові, якого Він прийшов спасти. Цебто, служачи народові, Христос тим самим служив і Богові. Спасти людство — це значить служити Йому, віддано служити всім, аж до смерті включно. І Христос служив народові в усьому.

7. Народженням Своїм Христос обожив людину. Коли людина перейме ту глибоку премудрість, яку так ясно показало нам Різдво Христове, коли вона стане повсякчасно й жити за цією премудрістю, тоді вона досягне найвищого щастя на землі — спокою душевного. Вона тоді вся переродиться, вона тоді буде жити на землі, не-

мов на небі, — вона обожиться. І справді, вже самим фактом Божого народження людина, що створена на образ і подобу Божу, обожується, Бог стає її правдивим Отцем, а вона Його рідним сином. І тому то це Свято Різдва таке нам веселе, таке радісне, таке повсюлюдне! Тому то дух наш так високо зростає в це Свято, а кожна людина, навіть найменша, проймається самопошаною.

Отаку велику науку й величну премудрість, глибокий і світливий розум приносить нам Рождество Христове. Отаку мудрість і розум співає Свята наша Церква в Різдвяному Тропарі: “Рождество Твое, Христе Боже наш, возсия мирові світ розума”. Навчімось ж і ми цього світлого розуму, переймімося ним, — і тоді стане легче жити на землі! Тоді справді буде “слава в вишніх Богу, і на землі — мир!”*

“РАДІСНЕ ПОЄДНАННЯ ЦЕРКОВІ”.

Дорогою ламання Св. Канонів.
(Від наших дописувачів).

Єднаються. “В нашій церкві заряджено змінити замки на всіх дверях. 14. X це було зроблене. Одночасно на головних дверях було прибите попередження про те, що ніхто не може в неділю робити в церкві мітингу, бо це заборонене державними законами. Таке попередження вивішено було тому, що роз’юшені ненавистю й злобою скрипниківці та гундяківці, не питаючись настоятеля церкви, плюючи на всіх і на все, заповіли були мітинг на день 16. X в неділю. І дійсно, 16. X вони підійшли розкішними машинами під церкву вже пополудні. Через кілька хвилин вони вломились до церкви й почали там господарювати. Улаштований мітинг мав характер п’яного зборища”. С в я щ е н и к .

Урочисте Богослуження. “Часописи подали, що 28. VIII. 1949 відбулася вроčиста Служба Божа про “поєдання”. Але Служба не була в порядку: до сослуження перед духівництва

* Це короткий зміст проповіди, яку виголосить у своїому Соборі Митрополит Іларіон першого дня Різдвяних Свят 7. I. 1950 р., і яка другого дня, в неділю 8. I., буде надана англійською мовою по радіо С. К. У., в годинах 11—12. 15 зрана на хвилі 1080.

стали суспендовані, заборонені й на-
віть відлучені від Церкви. І коли та-
кий факт пояснити, що одна Церква
не визнає рішень другої, то як пояс-
нити, що Арх. Мстислав Скрипник ви-
кликає до сослуження диякона Бри-
ня, який Церквою, до якої належить
Мстислав, позбавлений сану й виклю-
чений з Церкви (ухвала Св. Синоду
в Ельвангені)? Усе це всіх хвилює, бо
все це протиканонічне: хто служить
Св. Службу з відлученим, той сам мус-
сить бути відлучений від Церкви".
Диякон.

"Про особу Миколая Бриня, що
брав участь у Богослуженні, як дия-
кон, під час "поєднання" А. А. Мстисла-
ва й Івана в Нью-Йорку 28 серпня 1949
року можу дати такі інформації:
М. Бриня знаю особисто ще від осе-
ні 1944 р. На еміграції він зійшовся
з Оксаною Рябченко, яка вже мала
нешлюбного сина Андрія, двох років.
А вдома, на Батьківщині, М. Бринь
позоставив правну свою дружину й
кілько дітей. І все таки на початку
червня 1945 р. о. протоєрей В. Варва-
рів повінчав М. Бриня з Оксаною Ряб-
ченко. Пізніше єп. Мстислав (Скрип-
ник) рукоположив М. Бриня в дияко-
ни, хоч Канони забороняють висвя-
чувати двоженного. Цим стверджую,
що єп. Мстислав знав особисто і М.
Бриня, і його нову дружину та їх при-
годи на протязі довшого часу, через
що відпадає всяке припущення, що
єп. Мстислав був упроваджений у
блуд. З переходом єп. Григорія на
липківщину, М. Бринь прилучився до
нього, і за це був разом з іншими поз-
бавлений сану диякона Синодом
УАПЦ. Яким же способом позбавле-
ний сану брав участь у Богослуженні
28. VIII при "поєднанні" Церков?"
Священик.

Наварили "радісним об'єднанням"
такого, що в нас одна парафія вже
перейшла на унію, а дві в дорозі до
того. Протоєрей.

Епископа на брук! "Сьогодні, 2. X.
1949 р., прийшли до Кatedри єпис-
копа Богдана о. Гундяк і ще кілька
його товаришів, ієреїв православних,
і виселили єписк. Богдана на вули-
цю. Вони не позволили йому забрати
з собою нічого дієцезіального, ли-
шень свої речі. Собор передали но-
вому хазяйнові — жидам" ... Прото-
єрей.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ "СЛОВО ІСТИНИ"!

ПРИСИЛАЙТЕ СВОІ БОРГИ!

НА ПОДІЛІ ЧУЖОГО МАЙНА.

До нашої Редакції прислано листа,
якого подаємо тут повністю.

"Високопреосвященний Архиєпис-
коп Мстислав і впред. всч. оо. члени
передсоборової комісії.

Філадельфія, дня жовтня 27, 1949.

Ваше Високопреосвященство, Ви-
сокопреподобні, Всечесні Отці!

Всч. о. В. Левицький сьогодні пред-
ставив мені звіт зо вчорашиної На-
ради Передсоборової Комісії. Я пи-
шу важного листа з приводу вчораши-
ніх нарад і прийнятої резолюції.

Справа поєднання Українських Пра-
вославних Церков в Злучених Держа-
вах Америки увійшла тепер в нову
і для мене несподівану фазу. В тій
фазі я повинен дати своє точне й яс-
не розуміння, разом з тим прийняти
рішення, за яке я повністю несу від-
повідальність перед Церквою, що до-
ручила мені провід її життя.

Я маю на увазі намагання утвори-
ти в Церкві, що має повстati з об-
єднання теперішніх двох галузей: мо-
ї, під точним, соборно встановленим
каноничним проводом, і Церкви дру-
гої, якої каноничне становище тепер
не ясне, утворити так в обєднаній
Церкві новий, невідомий Православ-
ній Церкві у всіх віках її життя диво-
твір подвійного, чи роздвоєного єпи-
скопського керування. Це мав би бу-
ти єпископський дуумвират.

Таке намірене со-керування двох
єпископів не треба змішувати з Со-
бором єпископів. Собор єпископів.
хоч би лише двох — тіло консульта-
тивне й у важких річах — законодат-
не. Собор єпископів ніколи не є тіло
адміністративне, ним ніколи в історії
Церкви не був. Собор єпископів ні-
коли не діє на терені єпархії-дієцезії,
ніколи не діє постійно, безпереривно.
Він діє лише, як тіло нарочито зібра-
не, при тому, діє в річах, які обход-
дять всі єпархії. Собор єпископів дає
канонічні определення. Він діє лише на
час його покликання. Тілом адмініст-
ративним він не може бути.

Кому і для чого це потрібно, я в це не входжу. Я лише даю далі мое ясне і точне розуміння та на підставі його належне мені рішення. За рішення це я несу повну відповіальність перед Церквою на Собори.

Архипастирське Послання двох Архиєпископів, всі молитовні акти, що перед тим відбулися, мали на цілі допровадити дві галузі Церкви до їх поєднання під єдиним єпископським проводом, в даному разі—моїм. На незабутій нараді в Ньюорку, на Нараді, на якій було рішено поробити всі заходи для уможливлення нашого (обох Архипастирів) молитовного єднання, на тій нараді я про те ясно говорив і ніхто спротиву не висловлював. Владика Мстислав сказав точно, на тій же Нараді, що в Канаді має бути Канадський Церковний Провід, а в ЗДА — Американський. Він не говорив про двоїстий провід обох єпископів. В чистій і святій вірі в правду всього того, що говорилося, я погодився на важні і неповторимі акти примирення каноничних концепцій моєї Церкви з концепціями решти Православних Церков. Теперішню, несподівано повсталу фазу намагань запровадити двоїсте керування я приймаю, як ламання тої святої віри, в якій я діяв в згоді з проводом нашої Церкви, діяв вволяючи настоюючі представлення і прохання Впра. Всч. оо. Членів Консисторії.

Я не припускаю й на мить, що таке дійсно може бути доконане. Однак, стоючи на сторожі її спокою й добра, цим я заявляю:

Передумовою поєднання обох наших Церков в Церкві Єдиній є скликання перед спільним Собором Собору делегатів, отців і мирян Церкви в тимчасовій опіці Архиєпископа Мстислава. Так скликаний Собор на внесення Владики Мстислава і Консисторії рішає злучитися з нашою Церквою в одну і приймає мене, як свого Архипастиря, як Архиєпископа керуючого.

Коли цей Собор такого рішення не прийме, злука не може відбутися. Це річ очевидна. Одночасно, чи після цього Собору, має місце Собор нашої Церкви, який теж виносить ухвалу про злуку і дає мені канонічні уповноваження прийняти під опіку парохії Церкви, що з нами лучиться. Після того слідує Спільний Собор

Обєднаної Церкви, ухвалення її статуту, бюджету і все інше.

Я цим прошу Високопреосвященого Архиєпископа Мстислава і Консисторію Церкви під його проводом дати мені завірення на письмі, що вони перед нашим спільним Собором скликають їх Собор і на нім виносять рішення про злуку і перехід їхньої Церкви під мій провід.

Коли вони таких запевнень дати не можуть, це значить, що справа злукі у них не підготована і Собор скликати є передчасно і небезпечно. Непідготований Собор може вщент зруйнувати Церкву, спричинити неспокій на багато років.

Підставою для винесення постанов про злуку є наше Архипастирське Послання і вся дотеперішня праця Передсоборової Комісії. Підставою для рішення переходу під мій провід є моя 25-літня Архипастирська праця на Американському терені, і ухвали — окремі — всіх громад Церкви в теперішній опіці Архиєпископа Мстислава про це само, які два роки тому збиралися для представлення Конст. Патріархії.

До отримання таких на письмі запевнень я відтягаю свою згоду і благословення на скликання Собору Поєднання, бо бачу, що ми до цього Собору не підготовані, що справа нашого поєднання замотується ходами, мотиви яких можна квестіонувати.

Цим я стримую розіслання запрошення на Собор до часу отримання завірень, що друга сторона дійсно готова до злуки і переведе її в згоді з передше встановленими цілями.

Без таких завірень Собор може стати викривленням всіх наших намірів. Без таких завірень може статися, що наша Церква бере на себе труд скликати спільний Собор лише для того, щоб друга Церква канонично обрала собі Архиєпископа Мстислава за провідника. Це друга Церква може робити і без нас. Без таких завірень може статися, що Архиєпископ Іоан, чверть віка сам керувавши Церквою, тепер скликає Собор, спільний Собор лише для того, щоб зреагувати з того керування і мати для себе далі закордонного з Канади наглядача.

Я таких намірів не маю і Церква мені такого не припоручила.

Коли я передавав Церкву в Канаді

Архиєпископові Мстиславові, Церкву, в якій я трудився через 23 роки, її передав чисто й остаточно. З того часу я в жадний спосіб не дозволюю собі вмішуватися в її життя. Такого самого відношення і ставлення я маю всі підстави сподіватися при довершенні нашої злукі.

Коли ж і після цього листа дивогляд утворення двоїстого співвластя єпископів в одній Церкві буде все ж пробувати себе вкорінити і стати порядком, то я маю претензію бачити таку двоїстість всюди, — і в Канаді те ж.

Я довше працював в Канаді, ніж Владика Мстислав в Америці і на участь в керуванні Канадською Церквою маю більше морального права, ніж Владика Мстислав на керування в Америці.

Я не знаю, відки ця нова фаза наших зносин вийшла.

Я не знаю, кому і на що вона потрібна.

Я лише знаю, що вона Церкві шкід лива, — буде отруєю, гризучою організм Церкви, — буде раковою, розідаючою дисципліну в ній і на таке я згоди не даю. З братньою любовлю Іоан Архиєпископ.

З оригіналом точно: о. Др. Володимир Левицький".

Я НЕ ПІДУ.

Сонет.

Я не піду повіки з вами,
І Правди не згоджусь ламати, —
Мені миліш лягти до ями,
Аніж з обманцями в палати!

Ви Правду любите устами,
А ділом пхаете за грati, —
В розкошах звикли ви без тами
І Віру, й Край свій продавати!

Свого цураєтесь, як туми,
І продаєте Україну,
І матір рідну без надуми
За гріш зведете в домовину...
Ви кричите про Ідеали,
А Правду Божу потоптали!...
30. IX. 1949.   ♫ Іларіон.

УКРАЇНСЬКИЙ МОЛИТОВНИК. Молитва до Св. Ангела Охоронителя.

Анголе Божий, Охоронителю мій святий, на збереження мене з Неба від Бога даний,—широ благаю Тебе:

просвіти мене сьогодні, й від усього злого охорони, на добре діло настав, і на путь спасіння направ!

Молитва до Святого, що ім'я його носимо.

Моли Бога за мене, святий Угодник Божий (або: свята Угоднице Божа) (ім'я), бо я пильно вдаюся до тебе, скорого Помічника й Молитвенника за душу мою!

Ангольська Пісня Пресвятій Богородиці.

Богородице Діво, радуйся! Благодатная Маріє, Господь з Тобою! Благословенна Ти між жонами, і благословен Плід лоня Твого, бо Ти породила Спаса душ наших!

Тропар Хресту і за Батьківщину.

Спаси, Господи, людей Своїх, і поблагослови насліддя Своє! Перемогу благовірним на супротивних подай, і борони Хрестом Своїм землю Свою!

Похвальна Молитва до Пресвятої Богородиці.

Достойно есть по правді славити Тебе, Богородицю, завжди блаженную й препорочную, і Матір Бога нашого. Чеснішую від Херувимів і славнішую без рівняння від Серафимів, що породила Бога-Слово чистою, правдивою Богородицю, Тебе величаем!

Молитва за померлих.

Пом'яни, Господи, душі спочилих слуг Своїх, родителів моїх (ім'я їх) і всю мою тілесну рідню, і всіх, в надії на Воскресення й життя вічне, опочилих отців і братів наших, і сестер, і вчини їм вічну пам'ять! (Тричі й три поклони).

Закінчення.

Слава Отцю, і Сину, і Святому Духу, і тепер і завжди, і на віки вічні. Амінь.

Господи, помилуй! (3).

Господи, Ісусе Христе, Сину Божий, за молитви Пречистої Своєї Матері, преподобних і богоносних Отців наших, і всіх Святих, помилуй нас! Амінь.

МОЛИТВИ ДЕННІ.

Перед початком кожної праці.

Господи, поблагослови!

По закінченні кожної праці.

Слава Тобі, Господи!

Молитва перед навчанням.

Найдобріший Господи! Пошли нам Благодать Духа Свого Святого, що подає нам дари й зміцняє духовні наші сили, щоб ми, уважно переймаючи подавану нам науку, вирости Тобі, Творцеві нашему, на славу, родителям нашим на втіху, Церкві й Батьківщині на користь!

Або: Царю небесний...

Молитва по навчанні:

Дякуємо Тобі, Творцеві, що Ти сподобив нас Благодати Своєї, щоб ми слухали навчання! Поблагослови наших начальників, родителів та вчителів, що ведуть нас до пізнання Добра, і пошли нам розуму та сили продовжувати науку нашу!

Або: Достойно есть...

Молитва перед їдою:

Очі всіх на Тебе, Господи, дивляться з надією, і Ти даєш їм поживу своєчасно, відкриваєш щедру руку Свою, — й усе живе наповняєш благоволінням!

Або: Отче наш...

Молитва по їді.

Дякуємо Тобі, Христе Боже наш, що Ти наситив нас земного добра Своєго, — не позбав нас і Небесного Царства Своего!.

МОЛИТВИ ВЕЧІРНІ.

Молитва початкова, митарева, до Ісуса Христа, Славословіє, Молитва до Св. Духа, Трісвяте, Славословіє, Молитва до Св. Троїці, Молитва Господня — як у Молитвах ранніх.

Тропарі вечірні.

Помилуй нас, Господи, помилуй нас, бо жодного отримання не знаючи, ми, грішні, Тобі, як Владиці, оцю молитву приносимо: помилуй нас!

Слава Отцю, і Сину, і Святому Духу.

Господи, помилуй нас, бо на Тебе надімось! Не прогнівайся дуже на нас, і не пам'ятай беззаконств наших, але зглянься й тепер, як Милосердний, і визволь нас від ворогів наших! Бо Ти Бог наш, а ми люди Твої, і ім'я Твоє призываємо!

І тепер і завжди, і на віки вічні. Амінь.

Милосердя двері відкрий нам, Благословенна Богородице, щоб ми, що надімось на Тебе, не загинули, але щоб ми визволилися від бід, бо Ти спасіння роду християнському!

Молитва Святого Ангіоха.

Господи Боже наш, що згрішив я в цей день словом, ділом і думкою, як Добрій і Чоловіколюбний, прости мені! Сон мирний і тихий подай мені! Ангела Свого Охоронителя пошили, що заступає й боронить мене від усякого зла! Бо Ти Охоронитель душ і тіл наших, і ми Тобі славу возносимо, Отцю, і Сину, і Святому Духу, тепер і завжди, і на віки вічні! Амінь.

Молитва до Пресвятої Богородиці.

Доброго Царя добра Мати, Пречиста й Благословенна Богородице Маріє! Милість Сина Свого й Бога нашого вилий на знеможену душу мою, і Своїми молитвами настав мене на добре діла, — нехай остаток часу життя свого без порока перейду, і Тобою Раю досягну, Богородице Діво, єдина Чистая і Благословенна!

Молитва до Св. Ангела Охоронителя.

Анголе Христов, Хранителю мій святий і Заступнику душі й тіла моєго, — усе мені прости, скільки нагрішив я сьогодні, і від усякого лукавства противного мені ворога визволь мене, щоб ніяким гріхом не прогнівив я Бога свого. Але молися за мене, грішного й недостойного слугу, щоб стати мені достойним доброти й милості Всесвятої Троїці, і Матері Господа моого Ісуса Христа, і всіх Святих! Амінь.

**Похвальна Пісня на честь
Божої Матері.**

Побідоносній Воєводині, як від злого врятовані, пісні переможні в подяку складаємо Тобі ми, слуги Твої, Богородице! Маючи владу непоборну, від усяких бід нас визволи, щоб визвати Тобі: Радуйся, Невісто неневісна!

Молитва до Пресвятої Богородиці.

Преславная Приснодіво, Мати Христа Бога, принеси нашу молитву Синові Своєму й Богу нашему, щоб спас Він Тобою душі наші!

Усю надію свою на Тебе покладаю,
Мати Божа, — заховай мене під Покро-
вою Своєю!

Молитва проти злого.

Нехай воскресне Бог, — і розсип-
ляться вороги Його, і побіжать від
Лиця Його ненависники Його! Як
зникає дим, нехай зчезнуть! Як віск
тане від лица огню, нехай так згинуть
біси від лица тих, хто любить Бога
і хто осіняє себе знаком Хреста, і в
радості прооказує: Радуйся, Пречес-
ний і Животворящий Хресте Господ-
ній! Ти проганяєш біси силою на То-
бі розп'ятого Господа нашого Ісуса
Христа, що до аду зійшов і силу дия-
вольську потоптав, і подарував нам
Тебе, Хреста Свого Чесного, на прог-
нання всякого супостата! О Пречес-
тій і Животворящий Хресте Госпо-
дній! Помагай мені зо Святою Госпо-
жею Дівою Богородицею й зо всіма
Святыми на віки! Амінь.

Молитва покаянна, що прооказується на самоті.

Ослаб, остав, прости, Боже, прог-
ріхи наші вільні й невільні, які вчи-
нили ми словом і ділом, свідомо й
несвідомо, вдень і вночі, розумом і
думкою. Усе нам прости, бо Ти доб-
рий і чоловіколюбний!

Молитва до Святої Тройці.

Надія моя — Отець, пристанови-
ще мое — Син, покрова моя — Дух
Святий. Тройце Святая, слава Тобі!

Молитва до Пресвятої Богородиці.

Під Твою милість прибігаєм, Бого-
родице Діво! Моління нашого в жур-
бі не цурайся, але від бід визволи
нас, єдина Чистая і Благословенна!
Пресвята Богородице, спаси нас!

Закінчення.

Слава Отцю, і Сину, і Святому Ду-
ху, і тепер і завжди, і на віки вічні.
Амінь.

Господи, помилуй! (3).

Господи, Ісусе Христе, Сину Божий,
за молитви Пречистої Своєї Матері,
преподобних і богоносних Отців на-
ших, і всіх Святих, помилуй нас!
Амінь.

ВЕРВИЦЯ.

Вервиця *, по церковнослов'янськи
ще й ліствиця, по-російськи чотки,
це конечна принадлежність монашо-
го вбрання з найдавнішого часу. Це
довгий шнурок (по-давньому верви-
ця або вервь-шнур) з вузлами або
нанизими на нього зернами з чо-
гобудь, кінчиться хрестом. Перше й
головне завдання вервиці—рахувати
чи щитати (звідси давня й російська
назва чотки, счетки) число поклонів
або молитов. Традиція встановила,
що монах, перебираючи вервицю, при
 кожному зерняткові промовляє: “Гос-
поди, помилуй!”

Вервиця повстала ще в монасти-
рях основоположника чернечого жит-
тя Пафомія Великого (292 — 348) в
Єгипті, а то тому, що в нього було ба-
гато неписьменних ченців, що не зна-
ли іншої молитви, крім короткої Ісу-
сової, в скороченні: “Господи, поми-
луй!” Ось таких ченців преподобний
Пахомій і змушував проказувати
певне число раз молитву з поклона-
ми, а для рахування дав їм “верви”
(вервь-мотуз, шнур) з вузликами. З
бігом часу це **ввійшло** в загальний
звичай монашого життя, і щоб зруч-
но й просто рахувати число поклонів
та молитов, і виробилася вервиця,
на якій зазначалися вузлами одиниці
й десятки (більший вузол).

Вервиця скоро сильно поширила-
ся по всьому Сході, і рано була занесена
їй на Захід. Цікаво, що й буддіст-
ти добре знають нашу вервицю, з та-
ким же значенням—рахувати молит-
ви та закляття. Російські старооб-
рядці вживають т. зв. лестовку (цеб-
то ліствицю), звичайно шкіряну й
трохи іншої форми, як наша верви-
ця, з осібним символічним значенням,
і настоють, що іхня форма давні-
ша (див. про це “Місіонерське О-
бозріннє” 1900 р. кн. VII—VIII ст 121-
124).

Вервицю носили тільки монахи та
монахині. Але з бігом часу вервицю
часом стали вживати й світські осо-
би, більше жінки. На Сході це було
не часте їй не загальне, але часте на
Заході. А в Польщі такі “корунки”
були сильно поширені, але більш се-
ред жіноцтва. В Україні це було ма-

* До “Слова Істини” кілька осіб звернули-
ся з проханням вияснити, що таке вервиця.

ло знане; навпаки, в Україні коли хто, не монах, носив вервицю, це була ознака, що він римокатолик.

Шостий Вселенський Собор 680-го року своїм 12 Каноном постановив, щоб Єпископи були не оженені, цебто монахи. В Православній Церкві не монах стати Єпископом не може, тому всі православні Єпископи конче носять вервицю.

ВІДЛУЧЕННЯ ВІД ЦЕРКВИ КОМУНІСТІВ.

В "Журналі Московської Патріярхії" ч. 4 за цей 1949 рік видрукований лист Патріярха Алексія, як відповідь представникам Англійського Телеграфного Агентства "Рейтер" у Москві, п. Дональдові Доллас, такого змісту: "На листа Вашого від 21 липня ц. р., в якому Ви, "в зв'язку з повідомленням із Стамбула про постанову Вселенського Патріярха Атанагораса видати наказа про відлучення від Православної Церкви всіх, хто підтримує комунізм", просите відповісти на питання, що випливають з цього, я вважаю за необхідне відповісти:

1 питання. Чи Вселенський Патріарх повідомив Вас про таке рішення?

2 питання. Який буде стосунок Православної Церкви до такого наказу?

Відповідь. Про рішення Вселенського Патріярха видати наказа про відлучення від Православної Церкви всіх, хто підтримує комунізм, мені й Синодові Російської Православної Церкви нічого не відомо. Мало того, ми й Синод не допускаємо й думки, щоб Православний Патріарх міг видати таку постанову, бо це рішуче протирічило б основам Православної Християнської Віри.

З питання. Чи на Вашу думку є конфлікт між лояльністю до Советської Держави й лояльністю до Російської Православної Церкви?

Відповідь. На це питання може бути тільки одна відповідь: такого конфлікту нема, але й бути не може, коли віруючий народ буде триматися точного сенсу Євангельських заповідів і Апостольських наказів.

1949 р. серпня 1 дня. Москва.
Алексій, Патріарх Московський
і всієї Русі".

Щоб це належно зрозуміти, подаємо короткі відомості про сучасний стан Православної Церкви в ССР.

Співпраця й взаємини Російської Церкви й Советського уряду мають високотрагічну історію. Коли на Всеросійському Соборі був обраний Патріярхом Тихон, він незабаром 19 січня 1918 року кинув клятву на комуністів (див. цілий акт цей в 24 ч. "Слово Істини"). Патріярха Тихона за кордоном ніхто не підтримав, і тоді за Православну Віру в Росії, Україні, Білорусії й ін. країнах загинули сотні Архиереїв, десятки тисяч ієреїв і мільйони вірних, а сам Тихон був арештований. Року 1923-го П. Тихон змінив свою попередню думку, і большовики так само трохи "попустили", але 25.III.1925 р. Патріарх помер. Його заступив Митрополит Крутицький Петро, а з 10.XII.1925 Митрополит Сергій очолив Російську Церкву, як Патріарший Містоблюститель, яким він був 17 літ.

Час ішов, большовики сильно руйнували Церкву й не дозволяли обирали Патріарха. Церква на очах розкладалася. Тоді Сергій разом зо своїм Св. Синодом переглянули всю справу стосунків з Советською Владою й постановили "зідатися". I 29 липня 1927 року видане було Послання до всіх Архіпастирів, пастирів, монашества й до всіх вірних Всеосійської Православної Церкви, і в ньому закликали всіх до вірності своїй Владі, як наказує Св. Письмо (Рим. 13. 1). Нагадали й Послання П. Тихона з 1923 р., коли він хотів миритися з Сов. Владою, який наказував Церкві: "Доля народів від Господа чиниться, і все, що сталося в Росії, є вияв волі Божої". Не погрішаймо проти нашої Віри й Церкви, не допускаймо жодних уступок і компромісів у вірі, але в державному відношенні ми повинні бути щирими до Советської Влади й працювати для загального добра, осуджуючи кожну агітацію, явну чи тайну, супроти нового державного устрою". Але Советська Влада не йшла на уступки.

I тільки Друга Світова війна змінила положення. Російська Церква за час останньої війни виявила небувалий патріотизм, і безумовно допомогла багато в перемозі над німцями. I 4 вересня 1943 року три Ієархи: Містоблюститель Митрополит Сергій,

Ленінградський Митрополит Алексій (теперішній Патріярх) і Екзарх Української Церкви Николай відвідали Голову Совета Народних Комісарів ССРР Йосипа Сталіна, який нарешті погодився, щоб "відновилося" життя Російської Православної Церкви.

Це був історичний момент — Церква приступила хоч до малої праці, її дана сяка-така воля. І зараз же 8 вересня 1943 р. в Москві відбувся Собор Єпископів, і по 17 літній перерві — обрав Митрополита Сергія Патріярхом Московським і всією Росії. На Соборі були: 3 Митрополити, 11 Архиєпископів і 5 Єпископів. 12 вересня Сергій був інtronізований.

І з того часу Російська Церква ожила й приступила до можливої праці. Вища церковна влада тепер змушеня бути лояльною до своєї Влади й змушеня молитися за неї.

Патріярх Сергій незабаром, 15 травня 1944 р., помер. Того ж дня розірвали коперту з Духовним Заповітом покійного, і в ньому знайшли такого наказа ще від 12. X. 1941 р.: "На випадок моєї смерті або неможливості виконувати посаду Патріяршого Місцеблюстителя, ця посада в повному обширі присвоєній її патріярших прав і обов'язків переходить до Митрополита Алексія Симанського". Скорі по цьому, Всеросійський Собор, при участі представників усієї Вселенської Церкви, 2 лютого 1945 р. обрав Алексія Патріярхом.

В теперішній час головними помічниками Патріярха Алексія є Митрополит Крутицький Николай та Екзарх Української Церкви Іоан. Вони всім радять. Вони троє постановили бути лояльними з Совєтською Владою й молитися за неї. Форма молитви за Владу встановлена для всієї ССРР така: "О страні нашій і властях її". Напрямна лінія така: Ані на йоту не поступиться в Вірі, Догматах і Канонах, але визнавати сучасну Совєтську Владу. І Влада на це погодилася й "милоство дозволила" Церкві працювати... Та чи на довго?

Отак вияснюють офіційні патріярші видання.

Ось у цій площині треба розглядасти відповідь Патріярха Алексія. Іншої відповіді він не міг дати.

УАПЦ 1921 Р.

З'їзд "соборноправників" і їх постанови. 13—14 серпня 1949 р. в Ляйпцизі в Німеччині відбулися Збори т. зв. Великої Ради "соборноправників", цебто тих, що визнають Церкву 1921 р. бл. п. М. Липківського за благодатну, а "канони" 1921 р. за дійсні.

Велика Рада зробила ряд постанов, які подає еміграційна преса в Німеччині ("Українські Вісті", "Українське Слово" й ін.) Подаемо деякі з цих постанов.

"Українська Автокефальна Православна Церква (соборноправна) в Європі в тяжких обставинах проводить своє життя, але непохитно стоїть на засадах Канонів Св. Вселенської Православної Церкви та на засадах, проголошених Всецерковним Собором 1921 року в Святій Софії в Києві, а зокрема визнає святість і благодатність відродженії тоді Церкви, її автокефальність і соборноправний її устрій".

На цю постанову проф. П. Зайцев в "Українському Слові" за 2 жовтня 1949 р. заявляє: "Ні одна Помісна Православна Церква не визнала благодатності Церкви й Ієрархії 1921 р., і ту благодатність визнавала якесь четверта частина провославних українців, а сьогодні нема вже ні одного Єпископа в нашій Церкві, який би священнодіяв, як носій "благодаті 1921 р."

2. "Ми вітаємо початки поєднання між двома дієцезіями Української Православної Церкви в США, вірячи, що воно відбувається на засадах Всеукраїнського Православного Собору 1921 р. і в пошані до святої ієрархії, створеної на тому Соборі".

Про це "поєднання між двома дієцезіями" див. "Слово Істини" ч. 24, 25 і 26.

3. Збори закликають до поєднання Українських Церков, і самі готові поєднатися, але "ставлять умову, як кондіцію сінє ква нон (як конечну) визнання благодатності Ієрархії 1921 го року".

МИТРОПОЛИТ УАПЦ В. ЛИПКІВСЬКИЙ ПРО СОБОРНОПРАВНІСТЬ.

В 7 розділі своєї "Історії Православної Церкви" М. Липківський пише: "Соборноправність уявляли собі як "радоправіє". Винницька Рада

без підстав звільнила Архиєпископа Іоана Теодоровича. Недоладності в повітових Церковних Радах більше, ніж що інше, шкодили поширенню й організації УАПЦ”.

МІТРОПОЛІТ УАПЦ МИКОЛАЙ БОРЕЦЬКИЙ ПРО СОБОРНОПРАВНІСТЬ.

24 жовтня 1927-го року Другий Всеукраїнський Православний Собор у Києві “з чисто церковних мотивів усунув о. Митрополита Василя Липківського”, і на його місце обрав Митрополитом о. Миколая Борецького.

Новий Митрополит УАПЦ об’їхав всю Церкву, скликав збори Духовенства (Священиків тоді переіменувала Церковна Рада на священнодіячів) й знайомився з його станом. І 7-го березня 1928 р. Митрополит Борецький на зборах т. зв. Малої Ради в Києві зробив доклад про стан Церкви.

Доклад цей надзвичайно цікавий, і ми подаємо тут деякі витяги з нього. “У своїй доповіді (читаємо в журналі УАПЦ “Церква й Життя” ч. 1 (6) за 1928 р. ст. 38) митрополит говорив, що йому треба було перш за все почути, що Церква сама про себе говірить. Єпископські наради й наради пастирські, що проводив о. митрополит, змалювали йому сумне положення в Церкві цих працьовників її. “Це слуги за все, без догляду й допомоги”. “Самотність, знесилення, безпорядність, байдужість. Закинуті в глухі села, відірвані від світла й тепла культурного життя, а найбільше загнані й забиті так званим “правом соборноправности”, яку в уявленнях людських із дорогоцінного дару Христового злі елементи нашої Церкви перетворили в безмежну сваволю”, — от стан нашого ідейного священства, змальованій устами самого священства. О. Митрополит застерігає, проти неправдивого розуміння соборноправности й використання її не на благо, а на зло, й кличє до рішучої боротьби з тим церковним свавільством і тою церковною розбещенністю духа, коли великий дар Божий повертається в зброю й засіб до панування в Церкві Христовій цілком нецерковних елементів. Ви погляньте, до чого зводиться право соборноправности, коли в обранні парафіяльного священика чи округового єпис-

копа керуються не християнськими принципами, шукають і обирають собі не пастиря доброго, що душу свою покладає за овець своїх, а людину виключно від світу цього, — бравого і горластого, щоб далеко було видко, було чути”...

Вислухавши цей плач Митрополита УАПЦ, Голова Малої Ради ласкаво “обіцяв надалі вжити заходів до виправлення деяких хиб в житті Церкви, зокрема дати в інформаціях правдиве розуміння соборноправности”... Отже, Церкву направляє не Митрополит, а Голова Малої Церковної Ради, а завдання Митрополита “слідкувати, щоб святі храми і всі богослужбові речі були в належній чистоті і порядкові” (див. “Канони УАПЦ” §37).

БІБЛІОТЕКА “СЛОВА ІСТИНИ”.

Виписуйте для масового поширення книжки “Бібліотеки Слова Істини”:

Ч. 1. Митрополит Іларіон: Українська Церква — Церква первозвання. Ціна 10 ц. 32 ст.

Ч. 2. Митрополит Іларіон: Жертва Вечірня (Ісус і Варавва). Поема. Видання третє. Чому Христа засудили, а Варавву випустили. Ціна 10 ц. 48 ст.

ЖИТТЯ МІТРОПОЛITALЬНОГО СОБОРУ В ВІННІПЕГУ.

Слово Істини виголошується без перерви. В неділю 30 жовтня, коли Православна Церква святкує пам’ять Святих Отців VII-го Вселенського Собору, Митрополит Іларіон виголосив гаряче Слово зasadничого богословського значення, а саме: **Основи Православної Церкви**. Слово такого змісту: Що таке Церква, Поділ Церков, основні ознаки Церкви за 9 членом Символа Віри. 1. Церква наша Єдина, поділ адміністративний. 2. Церква наша Свята, 3. Церква наша Соборна, цебто а) Вселенська або б) збирна з церков окремих народів. Національність Православної Церкви. 4. Церква наша Апостольська. Соборноправність нашої Церкви. 5. Істота Православія — повне дотримання Догматів і Канонів семи Вселенських Соборів.

Неділю 20-го листопада Митрополитальний Собор присвятив споминам про Листопадові події. Митрополит Іларіон виголосив широке Сло-

во на тему **Покора** (карність) такого змісту. 1. Удосконаллюмо свого духа, 2. Істота покори, 3. Значення її, 4. Христова покора — зразок для нас, 5. Вороги покори (гордість, самолюбство), 6. Діти покори (каяття, згода), 7. Покора в житті (в родині і в державі), 8. Чи завжди треба коритися, 9. Покора (карність) — будівна чеснота.

Добудова Собору. У вівторок 18-го жовтня зібралися спільні збори Управи Митрополитального Собору, Будівельного Комітету і представників управ інших установ. Владика Митрополит Іларіон виголосив довше слово про конечність добудови Собору. Постановили: 1. Тепер же приступити до збудови дзвіниці так, щоб Різдвяними Святами вже дзвонили дзвони; цю справу доручити п. п. С. Андрусякові та М. Кушнірові. 2. Приступити до виготовлення плану будови Собору; розвідку про це доручається п. Кушнірові та п. Андрусякові в місячний термін.

Надзвичайні збори, скликані на 20 листопада, постановили продати ті дві доми, які завіщав на закінчення добудови Митрополитального Собору покійний соборянин М. Коржик. На заклик Митрополита Іларіона збори склали 300 дол. на будову дзвіниці.

Осінній Базар, уряджений в Митрополитальному Соборі 17, 18 і 19 листопада, пройшов дуже живаво й приніс Соборові близько тисячі дол. Щасливі виграні припали на такі номери: 2142, 14012, 3796, 2744' 4714, 699, 4423, 8673, 646, 14158, 1137, 4136, 6739, 13445, 749, 7483, 10462. Складаємо сердечну подяку всім тим, що своєю працею й жертвами спричинилися до гарного висліду Базару!

Листопадове Свято велично відсвяткував Митрополитальний Собор. Ра но відслужена була Св. Літургія, на якій широке Слово сказав Митрополит Іларіон, вяснивши, що таке покора — карність. По Літургії Митрополит відправив Панахиду за всіх тих, що життя своє поклали за волю України. Увечері відбулася Святкова Академія, на якій всі декламації виконали діти Рідної Школи. Гарно, як завжди, співав Митрополитальний Хор під керівництвом проф. Ф. Рекрута. Змістовний реферат про 1 лис-

топада 1918 р. виголосив д-р Мулик-Луцік.

За Д. Дорошенка. В неділю 13 листопада, в день 50° ліття громадської та наукової праці проф. Д. Дорошенка, Митрополит Іларіон відслужив Св. Службу Ісусу за здоров'я й добре поводження ювілята.

“Тризуб”. Загальні Збори Молодечного Т-ва “Тризуб” при Митрополитальному Соборі відбулися в неділю 9 жовтня, й обрали таку президію: Вол. Гелмич — голова, Йос. Шпит — заступник голови, В. Андрусяк — секретар, А. Баляс — фінансовий секретар, М. Бабяк — скарбник. Контрольна Комісія: В. Дудар, І. Курилик і А. Бойчук. Нова Управа приступила вже до енергійної праці. Так, у суботу 12. XI. відбулася гарна вечірка в Гетьманській Залі, а 13. XI. в Залі Со борній чайне прийняття та концерт.

Слухайте всі! Різдвяне Богослуження, яке відслужить Митрополит Іларіон зо своїм Духовенством другого дня Різдвяних Свят, 8 січня 1950 р., буде надаватися по радіо через нову стацію С. К. У. від години 11-ої зрання до години 12. 15. Митрополитальний Хор співатиме Колядки. Слухайте всі на хвилі 1080.

Нова книжка. Видавничий Комітет Митрополитального Собору випустив нову книжку, твір Митрополита Іларіона: Жертва Вечірня (Ісус і Варавва), поема, 48 ст., ціна 10 центів. У поемі розповідається, чому був засуджений Христос, а Варавва пущений на волю. Нова книжка розіслана всім передплатникам “Слова Істини”. Виписуйте цю книжку для поширення!

Вечір Соборної Преси при Митрополитальному Соборі відбувся в неділю 30 жовтня. Виступило кілька промовців, що сильними словами з'ясували конечну потребу своєї преси при Соборі для поширення його Церковної ідеології. Гарно говорили професор Кирилюк, адвокат Магера, о. Протопресвітер Гр. Метюк і ін. Постановлено підтримати всіма силами працю Видавничого Комітету при Митрополитальному Соборі, для чого й зложено, покищо, \$84.10. Затверджено заряд Видавничого Комітету в такому складі: Голова Видавництва Митрополит Іларіон, Секретар — о. Гр. Метюк, відповідальний Редактор

“Слова Істини” Борис Карпинський, Господарі в Адміністрації Видавництва — І. Шидловський і С. Котельницький. Чайне прийняття врядило Митрополитальне сестрицтво. На пре совий Фонд зложили: По \$10.00: Н. Гаврилюк. По \$5.00: Г. Бабяк, Я. Гельмич, В. Біленський, Д. Чорноус. По \$3.00: Молодече Т-во “Тризуб”. По \$2.00: Н. Кушнірік, Я. Шах, М. Ковальчук, Н. Конів, І. Юзвишин, о. Гр. Метюк. По \$1.00: А. Мизерота, Г. Баляс, І. Купченко, Й. Шпат, І. Шидловський, В. Музичук, С. Котельницький, І. Мітенко, Д. Прасоль, К. Магера, С. Петрик, Палійчук Пані Яремович, Пелешок, Дудар, Березюк, Кушнірік, Пилипчук, Будівська, Крутяк, Баляс, І. Кирилюк, М. Колодій, Д. Дубик. Й. Костецький. По \$1. 30 — С. Андрусяк. По \$0.70 — П. Лехова. По \$0. 50 — С. Ячук, К. Роган, Михоцька, К. Карпінська, І. Шандарук, А. Карпінська, П-ство Андрушак. По \$0.25 — М. Король, М. Войтович. Разом \$75.00. “Лотерія—Розігравка” \$7.10 Всього \$84.10. Усім сердечна подяка!

На Фонд Видавництва зложили: о. Н. Левицький 2.50 дол., Свящ. В. Горохівський 20 дол. Усім сердечна подяка!

НОВІ КНИЖКИ.

Просимо присилати нові книжки на рецензію.

П. Зелений: П. І. Горовий, 11 ст., 1949 р., Нью-Йорк.

Практичний Календар на 1950 рік. 128 ст.

ЦЕРКОВНА ПРАЦЯ В ХОЛМСЬКО-ПІДЛЯСЬКІЙ ЄПАРХІЇ ЗА ОСТАННІЙ ЧАС (3.XI.1940 — VIII.1941).*

3-го листопада 1940 року відбулася в Холмському Катедральному Соборі інtronізація першого українського православного Архиєпископа Холмського. Був ним знаний Проф. Доктор Іван Огієнко, який в чернечому стані прийняв ім'я знаного Київського Митрополита — Іларіона.

Взявши в свої руки управління Св. Православною Українською Церквою

* Передрук з “Українська Православна Церква”, видання пресового відділу при Холмсько-Підляській Консисторії, за 12 серпня 1941 року, ч. 8 ст. 1—9. Збірна праця всіх відділів Консисторії.

на Холмщині й Підляшші, цебто на найдальше на захід висуненому клаптику української землі, ЙОГО ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕНСТВО ВЛАДИКА ІЛАРІОН цілковито віддав свої сили, знання, довголітній досвід і адміністра торський хист для великого й святого діла відродження Православної Української Церкви на тих многострадальних землях, національно й релігійно надзвичайно поруйнованих.

Перш за все утворив він Холмсько-Підляську Духовну Консисторію, в склад якої покликав вибраних ще б. Церковною Радою членів б. Церковного Управління з 6-ю Відділами (адміністраційний, господарчий, ревіндикаційний, українізаційно-місійно - шкільний, судовий та пресовий). Розпорядком з дня 7 листопада 1940 р. створив він дорадчий орган у важніших церковних і релігійно-національних справах — “Раду Архиєпископа Холмського й Підляського”, у склад якої входять: Члени й Секретар Консисторії та кільканадцять найчільніших церковних діячів з усіх земель Холмщини й Підляшша. При допомозі тих двох інституцій та всього православного українського громадянства Владика Іларіон багато зробив для впорядкування й розцвіту церковного й релігійно-національного життя всієї Єпархії.

Першим завданням Владики було привернення Православній Церкві Холмщини й Підляшша колишнього її українського характеру.

Владика закликав під владне йому Духовенство приступити негайно, розумно й поступово до заведення в Церквах під час Богослужб староукраїнської мови, а одночасно дав своє Архипастирське Благословенство тим парафіям, які побажають цього, відправляти Богослужби й живою українською мовою. Богослужби з російською вимовою заборонені.

В Холмському Соборі кожної неділі й свята відправляється Всенічну й Літургію старою українською або живою українською мовою самим Владикою Архиєпископом в асистенті не менш, як чотирьох-шести Священиків. Служби відправляються завжди дуже вроčисто. Шостопсалмія, всі години, парамії, апостоли, євангелії, заамвонна молитва й усі додаткові молитви читаються тільки живою українською

мовою в перекладі на милозвучну літературну мову. Владика Іларіон звернув пильну увагу на проповідництво в Соборі. За кожною Богослужбою в дні неділь і свят виголошується літературною українською мовою проповіді на церковно-національні теми. В основу проповідництва положено гасло Владики Іларіона: "Служити народові — то служити Богові". Проповіді своїм змістом носять характер місійний і народьо-виховний. Взагалі треба зазначити, що в проповідях в Соборі порушуються всі справи церковно-національні, які стоять на порядкові сучасного надзвичай важного моменту релігійного й політичного. Вони навчають, освічують й освідомлюють віруючих.

Особливо сильне враження й вплив на слухачів мають палкі, дуже змістовні й популярні проповіді самого Владики Архиєпископа, якими він захоплює своїх слухачів. Особливо змістовними й надхненними були проповіді Владики на Великопісних Пасіях, які відправляв в Соборі сам Архиєпископ в асистенті соборного Духовенства.

Треба ствердити, що Холмський Собор із своїм Святителем став живою, цілющою криницею, з якої й Духовенство, й віруючі черпають безустанно живої води релігійної й національної свідомості та заспокоєння в усіх своїх турботах. Мило й приемно буває обсервувати, як віруючі тісним колом оточують свого Архипастыря-Проповідника, або проповідника Священика, який виходить на проповідь. Кожне слово, кожне речення проповідника слухачі приймають, як небесну їжу, з зідханням, а часом навіть з слізми на очах, повні покори, любови й надії на краще життя на землі й спасення за гробом.

З Кatedрального Холмського Собору проповіді розходяться по всій Єпархії, бо Владика Іларіон звертає пильну увагу, щоб проповіді національно-церковного характеру виголошувались по всіх парафіях.

Кожній неділі й кожного свята відправляються в Соборі після Богослужби вроčисті Молебні до Божої Матері перед Її Холмським Образом, живою українською мовою. На Молебнях читається надзвичайно сильна Молитва до Божої Матері (переклад Владики Архиєпископа). Читання ці-

єї молитви зворуше віруючих до глибини душі й викликає в них сльози захоплення й розчулення.

До ектеній вставляються окремі надзвичай змістовні благальні прохання за Україну та Її провід, також живою українською мовою.

В Соборі запроваджено українського пом'яника за померлих великих українських діячів, гетьманів, письменників і вчених; за них відправляються Панахиди й Літії з виголошеннем "Вічної пам'яті", вони носять характер національних свят й урочистостей, відправляються завжди живою українською мовою.

Духовенство радо й широко йде за своїм Архиєпископом, слухняно виконує всі розпорядження й накази Єпархіяльної Влади. В цілій Єпархії панує повний спокій, зразковий лад і задоволення. Духовенство йде в парі зо своїм Владикою, солідаризується з Його національними вимогами. Особливо одним фронтом іде Духовенство до розмосковлення Святої Православної Української Церкви. Взагалі в Холмсько-Підляській Єпархії запанувала повна дисципліна й карність.

За зразком Холмського Собору, у всіх Церквах відновляються Богослужби в староукраїнській мові, а в деяких — в живій українській мові. Проповіді виголошується скрізь тільки живою українською мовою.

Духовенство на заклик своєго Владики бере чинний удел у національній і громадській праці, а саме: в Українських Допомогових Комітетах, Українських Освітніх Товариствах, Коопераціях, Дитячих Садках і т. ін.

Єпархіяльна Влада, як також і парафіяльні та деканальні уряди, пишуть усі акти й провадять усе листування тільки живою українською мовою (літературною). Для орієнтації в українському правопису розіслано по парафіях "Наглядну Таблицю українського правопису", складену Архиєпископом Іларіоном.

Для православного українського Духовенства Холмсько-Підляської Єпархії виготовлена певна кількість українських наперсних хрестів з відзнаками Володимирового Герба (тризуба) й відповідним різбленим українським написом, і запропоновано усьому Духовенству замінити свої наперсні хрести московського зразка на

українські. На старих хрестах ще й досі була монограма московських царів — Павла I та Миколи II.

Вища Єпархіальна Влада енергійно взялась за боротьбу з книжковим релігійним голодом, що сильно відчувається на теренах Єпархії.

Видаеться "Український Православний Вісник", незабаром появиться літературно - релігійний двотижневик "Духовна Зоря", друкується "Холмський Календар".

Надруковано і розіслано по всіх церквах Єпархії Акафиста перед образом Холмської Божої Матері (Переклад Владики Іларіона), "Провідника по св. Даниловій Горі в Холмі" з описом Холмських святынь, та "Наглядну Таблицю українського правопису" Владики Іларіона.

Друкується "Молитовника для українських дітей", в перекладі Владики Іларіона. Друкується також український переклад (самого Владики) Всеничної та Літургії.

При Холмсько-Підляській Духовній Консисторії засновано Український Пресовий Відділ, Відділ українізації Церкви, а також "Українське Церковне Видавництво", як відділ "Українського Видавництва" в Krakovi.

Як бачимо, поступовим темпом іде наперед підготівна праця до запровадження живої української мови в цілій Єпархії. Але не вільно нам нехтувати й забувати й староукраїнської мови, якою довгі сотні літ молилися наші діди та прадіди, якою моляться в домах і церквах тисячі наших віруючих старшого покоління ще й тепер. Не вільно їх ставити в стан пасивний під час Богослужб, особливо в тих парафіях, де практикується всенародній спів.

В Холмсько-Підляській Єпархії всі віруючі повинні бути живими й діяльними членами Церкви-Матері. Старше покоління молиться старою українською мовою, діти в школах і церквах вчаться молитися й співати живою українською мовою. Й це друге Владика поблагословив. В Єпархії в багатьох місцях уже запроваджено зразкову фонетичну вимову церковно-слов'янського тексту богослужбового, сильно наблизену до живої української мови.

У підвалини величного й міцного будинку соборної української літера-

турної мови Владика Іларіон поклав св. Письмо Нового Заповіту з Псалтирем (Переклад Владики, видання 1939 р.), — це криниця живої води, перекладена чудовою літературною мовою.

Все життя Холмсько-Підляської Єпархії проходить під мудрим, досвідченим і тактовним проводом Високопреосвященнішого Владики Іларіона, першого в наші часи православного українського єпископа нашої Православної Української Церкви на Холмщині й Підляшші. Воно провадить до однієї мети: до поступового, розумного й повного відмосковлення Св Православної Церкви.

Пильну увагу Владика Іларіон звернув на стан православних церков і церковного майна. Стан цей завдяки руїнницькій роботі поляків був просто розпечатливий: з 383 церков до Світової Війни залишилось на 1 вересня 1939 р. лише 51, а решта або зруйнована (183), або висвячена на латинські костели (149).

Майже всі церковні, монастирські й братські землі (понад 11 тисяч гектарів) розпарцельовані були поміж польськими осадниками й колоністами або віддані польському клирові. Владика Іларіон утворив постійну спеціальну Комісію з участю представників Консисторії й компетентних правників для розглядання, подавання відповідних висновків та починення всечіно умотивованих старань у справі ревіндикації забраних неправно Святыни і церковних маєтків. У винiku праць цієї Комісії Уряд Генерал-Губернаторства вже повернув Православній Церкві 62 церкви (в тому Холмський Катедральний Собор, Турковицький монастир і праастару Свято-Миколаївську церкву в Замісті), багато парафіяльних забудовані і частину церковної землі; одночасно Уряд прирік, що всі т. зв. "безпанські" (в тому й б. церковні) орні грунти, які лежать на теренах, заселених православними українцями, будуть віддаватися в першу чергу українцям.

Дуже пильною й важною, а заразом трудною, була справа відновлення нових парафій і обсадження їх відповідним клиром. Ревіндикація церкви і церковного майна, як також виеднання перед Урядом виплати побільшеної "дотації" для Священиків і дяків дали

змогу відкрити 117 нових парафій, що причинилося до воскресення православного життя навіть у таких західних місцевостях Холмщини й Підляшшя, де, здавалося, не залишилося й сліду православних, а тим більше українців (Радинський повіт, Красноставський, м. Білгорай). Нині на терені Єпархії є 152 парафії, що поділені на 12 деканатів (до війни було 52 парафії з 6 деканатами), 160 Священиків і 140 дяків. Склад Духовенства був різноманітний: кількадесят місцевих, а переважна більшість — біженці з зайнятих в 1939 р. більшовиками теренів. Величезна більшість того Духовенства була національно малосвідома з московським чи польським вихованням.

Владика Іларіон пильно й енергійно взявся за перевиховання того Духовенства в церковно-національному дусі. Перш за все він звернувся до Уряду з умотивованим матеріалом про конечність заснування в Холмі Православної Української Академії, на що одержав зasadnicu згоду; одночасно запроектував він при манастирі Св. Онуфрія в Яблочині Школу дяків. В майбутності це дало б не тільки Холмсько-Підляській Єпархії, але й іншим Українським Землям відповідний кадр високоосвіченого й національного свідомого Духовенства.

Але життя вимагало вже тепер перевиховання існуючого Духовенства. Не маючи змоги з-за повної відсутності грошових засобів і відповідних будинків та тяжкого матеріяльного стану нашого Духовенства спорядити відповідних курсів, Владика Іларіон перевиховує це Духовенство іншими способами: 1) Час від часу скликає з'їзи о.о. Деканів, де особисто виголошує лекції на теми церковно-релігійного й національно-громадського життя, вимагаючи від о.о. Деканів все це передати Духовенству на Деканальних Соборчиках і вимагати віднього стислого виконання; 2) видає цілу низку розпоряджень і обіжників в справах парафіяльного урядування, церковно-слов'янського тексту з українською вимовою, навчання релігії, вро- чистоти Богослуження, гідного заховання й т. л.; в різних осередках Єпархії виголошує він свої виклади на теми: "Українська літературна мова й її значення в розвитку Нації", "Прав-

ильна вимова церковно-слов'янського (старо-українського) богослужбового тексту" й т. ін.; 4) доконує частих об'їздів Єпархії, під час яких особисто дає відповідні вказівки Духовенству; 5) при помочі членів заснованого ним Т-ва Українських Богословів провадить освідомлючу церковно-релігійну й національно-громадську працю.

Не можна промовчати про прийняття Владикою Іларіоном на службу в своїй Єпархії кільканадцяти Священиків (близько 30), біженців із Буковини; ті Священики становлять високовартісний елемент для православно-національної справи на Холмщині: всі вони з вищою богословською освітою й прекрасно володіють німецькою мовою, що дає змогу власними силами порозуміватися з Німецькою Владою як у парафіяльних справах, так і в загально єпархіяльних.

В нинішні часи поширення атеїзму й упадку моральності величезну роль можуть і повинні відіграти місійна праця Духовенства й навчання релігії в школах. Це прекрасно зрозумів Владика Іларіон. З Його наказу Холмсько-Підляська Єпархія для упорядковання й узгіднення місіонерської праці поділена на 4 районові Місіонерські Комітети. В кожному Деканаті є Місіонерський Деканальний Комітет, а в парафіях — Місіонерські гуртки.

Виклади релігії в початкових і середніх українських школах відбуваються регулярно й планово. В початкових школах (404 з 30.845 учнями) призначено в 1940 році 1.471 година релігії; зроблено заходи, щоб число це було збільшене. Школи мають певне число українських підручників релігії. Шкільні діти під проводом учителів учащають до церкви й беруть чинний удел у співах.

Беручи під увагу велике значення церковних Братств й іх неоцінімі послуги в давній Україні, Владика Іларіон відновив діяльність славного Холмського Св. Богородичного Братства всеєпархіяльного, та наказав негайно відновити діяльність церковно-парафіяльних Братств. При тих Братствах закладаються Молодечі Братства, в яких чинний удел бере молодь. Холмське Братство вже приступило до видавничої діяльності і видало книж-

ки: "Акафист до Холмської Божої Матері", "Провідник по св. Даниловій Горі", а його Благодійна секція провадить харитативну діяльність, допомагаючи, крім місцевої бідноти, ще й біженцям.

Ставши на чолі Комітету Відновлення Холмського Собору, Владика Іларіон оживив його діяльність так, що вже тепер Собор, єпископські палати, кладовище й підземелля, де покояться тіла наших князів, єпископів, і бояр, прийняли відповідний вид, хоч були у варварський спосіб змасакровані поляками.

Не забув Владика й за Архиєрейську домову Церкву, що її поляки за часів свого панування переробили на театр: нині вона ґрунтовно відновлена, має вже гарного Іконостаса й престольний образ Св. Андрія Первозванного, основоположника Української Церкви.

В Холмсько-Підляській Єпархії вже засновані 31-го травня: а) Погребовий фонд, що дає допомогу на випадок смерті (вкладка: від Священиків 5 зол., а від дяків — 2,50 зол.); б) Допомогова Каса для священно- й церковнослужителів (місячна вкладка: від причту 3 зол., від Церкви 1 зол., і від Церковного Братства 50 гр.).

Якщо до того додати старання Владики про заснування притулку для старців, полегшення долі вдів і сиріт Духовенства, опіку його над українською православною еміграцією в Європі (багато заграницьких українських парафій звернулось до нього з просьбою прийняти їх під свою юрисдикцію), стипендії його імені для бідних учнів українських середніх шкіл, відчити його поза межами Єпархії (Варшава, Краків), прийняття численних представників Уряду й організацій та приватних прохачів, — то більш-менш уявимо собі діяльність і працю

Треба додати, що в жовтні 1941 р. відбудеться Єпархіальний Холмсько-Підляський Собор, який допоможе Владиці Іларіонові в його многотрудній та відповідальній праці.

Майже кожний день приносить нам відомість про нові праці, посунення й розпорядки Владики Іларіона для добра Св. Православної Української Церкви й Українського Народу.
Серпень 1941 року.

Холмська Духовна Консисторія.

ЩОДНЯ ОДНЕ

Щодня одне, щодня те саме,
Як плач дощовий восени:
Життя без радості й весни,
Знущання боліznі без тами...

Чи ти в Європі, чи за морем,
Життя скитальцеві одне:
Не світить сонечко ясне,
Й женеться смерть походом
скорим.

11. IX. 1949.

† Іларіон.

Вдячна молитва Святого Амвросія, Єпископа Медіоланського.

Тебе, Бога, хвалимо, Тебе, Господа, прославляємо! Тебе, Предвічного Отця, вся земля величає. Тобі всі Анголи, Тобі Небеса і всі Сили, Тобі Херувими й Серафими неперестанно співають: Свят, Свят, Свят Го́сподь Бог Саваоф, повні Небеса і земля величної слави Твоєї!

Тебе преславний Апостольський Хор, Тебе хвальний Пророчий Собор, Тебе хвалить пресвітле Войнство Мучеників. Тебе по цілому світові прославляє Свята Церква, як Отця недовідомої величності і славного Твого Правдивого й Єдинорідного Сина, і Святого Утішителя Духа!

Ти Цар слави, Христе, Ти Отця Споконвічний Син єси! Ти для спасіння ставши людиною, не погордував лоном дівичим. Ти жало смерти переміг і віруючим відкрив Царство Небесне!

Ти в славі Отцівській по правиці Божій сидиш. Як Суддя, віrimo, прийдеш Ти. Тому благаємо Тебе: допоможи слугам Своїм, яких Ти Чесною Кров'ю викупив! І сподоби їх зо Святыми Твоїми у вічній славі Твоїй царствувати! Спаси людей Своїх, Господи, і поблагослови насліддя Своє, провадь їх і прослав їх на віki!

По всі дні ми благословимо Тебе і хвалимо ім'я Твоє повіk і на віki вічні! Сподоби, Господи, у день цей від гріху встерегтися нам! Змилуйся над нами, Господи, змилуйся над нами! Нехай буде милосердя Твоє над нами, Господи, бо ми на Тебе надіємося! На Тебе, Господи, надіємося, щоб не посorumитись нам повіk!
Амінь!